

УДК94(729.5):327(87)

МІЖНАРОДНІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ РУХУ ЗА НЕЗАЛЕЖНІСТЬ ПУЕРТО-РІКО ТА ЙОГО МІСЦЕ У ЗОВНІШНІЙ ПОЛІТИЦІ ВЕНЕСУЕЛИ

Пілаш Д. М. (Київ)

У статті розглядається репрезентація руху за незалежність Пуерто-Ріко на міжнародній арені та його значення для регіональної політики Латинської Америки та Карибського басейну. Острів Пуерто-Ріко, окупований США у 1898 р., нині належить до найбільших за населенням залежних територій світу. Рух за самовизначення Пуерто-Ріко, представлений місцевими сепаратистськими та лівими силами, проводить кампанії із залучення підтримки латиноамериканських урядів та партій. На користь незалежності Пуерто-Ріко неодноразово висловлювався президент Боліваріанської республіки Венесуели Уго Чавес, а створене за його ініціативою інтеграційне об'єднання – Боліваріанський альянс для Америк (АЛБА) – на своєму XI саміті (2012 р.) ухвалило відповідну заяву. На підставі свідчень про динаміку підтримки проголошення острова незалежною республікою робиться висновок про малу вірогідність подібного рішення в результаті потенційного референдуму, проте аналіз документів регіональних організацій підтверджує важливість вимоги незалежності Пуерто-Ріко як одного із виявів латиноамериканської континентальної солідарності.

Ключові слова: Боліваріанський альянс, Венесуела, колоніалізм, Латинська Америка, рух за незалежність Пуерто-Ріко, сепаратизм, сецесіонізм, Сполучені Штати Америки.

На даний момент острів (чи архіпелаг, якщо брати до уваги навколишні острівки) Пуерто-Ріко є однією з найбільш заселених залежних територій світу, а питання права на самовизначення його населення досі не вирішене. Історичні, культурні та мовні чинники детермінують Пуерто-Ріко як частину латиноамериканського історико-культурного регіону, що обумовлює особливе значення проблеми невизначеності його політичного статусу в латиноамериканській політиці, а також ту важливу роль, яка відводиться боротьбі за його незалежність у зовнішній політиці держав регіону.

Засноване в 1521 р. місто Сан-Хуан, столиця Пуерто-Ріко, нині вважається найстарішим містом (із числа заснованих європейцями) у

складі Сполучених Штатів Америки. Воно стало таким у 1898 р., коли під час Іспано-американської війни острів був окупований військами США. З цього моменту острів, який свого часу так і не зміг звільнитися від іспанського панування, належить північноамериканській державі. Формально Пуерто-Ріко є не безпосереднім володінням США, а «неінкорпорованою організованою територією». Суперечливий статус цієї залежної території, яка знаходиться під управлінням США, але не проголошується їх невід'ємним суб'єктом, яка визнає верховну владу Конгресу й дію Конституції США, але має власну систему самоврядування, відображений навіть в офіційних назвах країни, зазначених у її власній конституції: іспанською вона визнача-

ється як *Estado Libre Asociado de Puerto Rico* («Вільно асоційована держава», але з міжнародно-правовою точкою зору, ця назва є некоректною, оскільки угоди про вільну асоціацію не уклалися), а англійською – як *Commonwealth* (але мова йде не про «співдружність» у міжнародному розумінні слова, а про особливий статус у системі острівних територій США, аналогічний Північним Маріанським островам після 1976 р. та Філіппінам у 1934-1946 рр.).

Рух за незалежність Пуерто-Ріко від США також має понад столітню історію, за яку зазнав суттєвих трансформацій – від збройних до легальних форм боротьби. Тривалий час, доки його основним провідником була заснована в 1922 р. Націоналістична партія Пуерто-Ріко, рух за незалежність супроводжувався насильством з обох боків. У 1935 р. на острові почали свою діяльність співробітники ФБР, які переслідували передусім пуерто-ріканських націоналістів та «емісарів Комінтерну». Трагічними сторінками боротьби властей із політичними супротивниками стали розстріли американською поліцією натовпів мирних демонстрантів у Понсе та Ріо-П'єдрасі. Хоча в 1947 р. було впроваджено вибори губернатора, який раніше призначався Вашингтоном, ця поступка видалася недостатньою для борців за незалежність.

У 1950 р. в низці міст Пуерто-Ріко, починаючи зі столиці Сан-Хуана, піднялося повстання під гаслами створення незалежної держави, а двоє пуерто-ріканських націоналістів здійснили спробу замаху на президента США Гаррі Трумена. Попри невдалі спроби поширити повстання на весь острів, вони каталізували прийняття на референдумі та ратифікацію в Конгресі США Конституції Пуерто-Ріко (1952 р.), яка забезпечувала можливість для певної самоврядності. На хвилі деколонізації зростала і критика політики федерального уряду США щодо Пуерто-Ріко, однак останній не збирався відмовлятися від володіння островом, стратегічна важливість якого тільки зросла у зв'язку з Кубинською революцією та Карибською кризою. Таким чином, збройна конфронтація тривала: у 1954 р., у день відкриття в Каракасі міжамериканської конференції, четверо пуерто-ріканських робітників (Рафаель Кансель Міранда, Лоліта Леброн, Андрес Фігероа Кордеро, Ірвінг Флорес Родрігес) вчинили стрілянину у вашингтонському Капітолії, поранивши п'ятьох конгресменів. Нападники відбули тривалі строки ув'язнення, доки у 1979 р. їх, незважаючи на супротив губернатора Пуерто-Ріко Карлоса Ромеро Барселло, не помилював президент Джиммі Картер.

Об'єктами, на які з 1960-х рр. звертають особливу увагу рухи, що виступають за самостійність Пуерто-Ріко, стають передусім військово-морські бази США, присутність яких викликає невдоволення місцевого населення через

спричинені ними військові, радіаційні та екологічні загрози. Саме завдяки цим базам Сполученим Штатам вдавалося проводити агресивну політику щодо суверенних центральноамериканських країн. За президентства Рейгана звідси відправлялися судна для морської блокади Нікарагуа, а на острові В'єскес проводилися навчання напередодні вторгнення до Гренади. Не випадково діяч лівого крила Ліберальної партії Колумбії Аполінар Діас-Кальєхас називав Пуерто-Ріко, разом з Гондурасом, Сальвадором та Коста-Рікою, «плацдармом агресії США проти сандиністської Нікарагуа»: «з його території, перетвореної на гігантську військову базу, здійснюються військові маневри, морські та сухопутні операції» [4, с.67].

Зрештою, масштабні протестні кампанії проти баз ВМФ на островах Кулебра (1971 р.) та В'єскес (2000 р.) завершилися їх ліквідацією. Загалом у Пуерто-Ріко було закрито 13 військових баз США. А обурення громадськості вбивством двох активістів руху за незалежність, здійсненим поліцією на горі Маравілла (1978 р.), змусило противників і прибічників самостійності Пуерто-Ріко шукати подальші можливості для компромісу.

У 2000 р. за розпорядженням президента Клінтона була створена спеціальна комісія при президенті США зі статусу Пуерто-Ріко. Остання, відповідно до своєї рекомендації надати громадянам Пуерто-Ріко здійснити право на самовизначення, пропонує обирати в рамках цієї процедури один із трьох варіантів: підтвердження існуючого статусу, входження до складу США на правах штату або отримання незалежності. Подібне голосування має бути затверджене ще й рішенням Конгресу США. Але, зважаючи на те, що надання Пуерто-Ріко статусу штату потребуватиме значних коштів для підняття рівня життя на острові до середньостатистичного по США, американський істеблішмент, імовірно, перешкоджатиме такому розгортанню подій.

Подальшим кроком у процесі визначення майбутнього Пуерто-Ріко стало прийняття Акту про пуерто-ріканську демократію, підтриманого Палатою представників США 29 квітня 2010 р. Передбачається, що цей закон регулюватиме процедуру, за якою громадяни Пуерто-Ріко (включно з тими, хто мешкає за його межами) зможуть самі обрати одну з чотирьох форм відносин зі США.

Щоправда, раніше американська влада не виконувала рішень плебісцитів, що проводилися на острові. До того ж, поки залишається чинним Акт Форакера від 1900 р., котрий надає Конгресу США право вето щодо рішення будь-якого органу влади чи плебісциту народу Пуерто-Ріко, система самоврядування на острові не може бути узбеженою від посягань з боку американських властей [1].

Хоча більшість північноамериканських мас-медіа не сприймають перспектив незалежності Пуерто-Ріко всерйоз, нові сили в сепаратистський рух на острові може вдихнути економічна криза (через неї університети були змушені покинути 10 тисяч місцевих студентів, які не могли дозволити собі додаткову плату за навчання). На її тлі, підсиленому міжнародною кампанією солідарності з Пуерто-Ріко, закономірним виглядає перший за останні півстоліття візит американського президента до Пуерто-Ріко – це відвідини острова Бараком Обамою 14 червня 2011 р.

На сьогодні основними політичними силами в житті Пуерто-Ріко є три офіційно зареєстровані партії (умови реєстрації надзвичайно жорсткі, і вона втрачається одразу, якщо партія отримує менше 3% голосів на виборах губернатора): Нова прогресивна партія (неоліберальна сила правоцентристського спрямування, фракції якої мають зв'язки як із Республіканською, так і з Демократичною партіями США), Народно-демократична партія (соціал-демократичного та соціал-ліберального спрямування, афільована з Демократичною партією США) і Партія незалежності Пуерто-Ріко (лівого соціал-демократичного спрямування, входить до Соціалістичного Інтернаціоналу). У березні 2012 р. зібрати 60 тисяч підписів для реєстрації вдалося новій партії, котра стоїть на незалежницьких позиціях – *Movimiento Unión Soberanista*.

Партії репрезентують три різні підходи до політичного майбутнього Пуерто-Ріко: Нова прогресивна відстоює існуючий статус «вільної асоціації» з наступною перспективою набуття статусу 51-го штату США, Народно-демократична – розширення самоврядності Пуерто-Ріко в рамках добровільної «співдружності» зі США, а Партія незалежності – повний суверенітет. При цьому відчутними є тенденції щодо зменшення популярності ідей незалежності території. Якщо в 1952 р., через два роки після повстання на острові, Партія незалежності Пуерто-Ріко користувалася підтримкою 19% виборців, то починаючи з 1960 р. її показники на виборах не перевищували 6% голосів.

Народно-демократична партія, яка вперше прийшла до влади в 1938 р. з вимогами незалежності й відіграла домінуючу роль у політиці Пуерто-Ріко в повоєнний період, замість лінії на незалежність перейшла до популяризації ідей максимальної автономії в рамках «взаємовигідної асоціації зі США». На сучасному етапі вона наголошує, що пріоритет має досягнення фактичного самоврядування (зокрема, незалежність місцевих судів від федеральних, повноправне представництво в Конгресі та участь у виборах президента США), а не його зовнішні атрибути. Отже, позиція партії стала ще не менш послідовною: так, у 2007 р. з'їзд партії виніс рішення відстоювати такий політичний статус острова, який

би залишав можливість проголосити себе суверенною державою, однак у 2010 р. партійне керівництво ухвалило резолюцію, у котрій підкреслюється важливість збереження зв'язку між громадянством Пуерто-Ріко та США.

Натомість Партія незалежності Пуерто-Ріко демонструє певні успіхи в залученні міжнародної солідарності задля реалізації ідеї національного самовизначення Пуерто-Ріко. Соціалістичний Інтернаціонал, до складу якого входять партії, котрі беруть участь в урядах п'ятнадцяти латиноамериканських держав, неодноразово підтверджував підтримку своєї пуерто-ріканської секції (а її голова Рубен Берріос Мартінес обирався почесним президентом Соцітерну). Нині ПНПР підтримує контакти як з поміркованими, так і з радикальнішими латиноамериканськими урядами лівого спрямування.

Проявом цієї співпраці став Латиноамерикансько-карибський конгрес солідарності з незалежністю Пуерто-Ріко, який проходив 18-19 листопада 2006 р. у столиці Панами. Його співорганізатором, разом з Партією незалежності Пуерто-Ріко, виступила Револьюційно-демократична партія (лівоцентристська сила, яка в особі президента Мартіна Торріхоса знаходилася при владі в Панамі), а серед гостей присутніми були міністри закордонних справ Нікарагуа та Куби (Рікардо Аларкон). Президент Торріхос, виступаючи перед двома сотнями делегатів з 22 країн Північної та Південної Америки, назвав Пуерто-Ріко «останньою латиноамериканською нацією, що знаходиться в залежності від колоніального режиму», а забезпечення суверенітету острова – «справою принципу, континентальним пріоритетом» і «частиною культурного та морального обов'язку, що веде свій початок від часів Симона Болівара та Хосе Марті». За його словами, ця «аномалія» не може й надалі залишатися без уваги з боку інших латиноамериканських народів, обов'язком яких має стати їх активна участь у пошуках адекватних шляхів вирішення проблеми. Підсумком роботи конгресу стала прийнята одногосно «Панамська прокламація», яка закликала Сполучені Штати вжити негайних заходів для забезпечення права Пуерто-Ріко на самовизначення та поважати його суверенітет.

У січні 2007 р., услід за іншим відомим письменником Едуардо Галеано, свій підпис під цим документом поставив і Нобелівський лауреат з літератури Габріель Гарсія Маркес, відомий своєю ангажованістю на підтримку лівого руху в країнах Латинської Америки. Міжнародна мобілізація відомих діячів культури також відбувалася за закликом Партії незалежності Пуерто-Ріко.

Реакція США на «Панамську прокламацію» була негативною. Як свідчать матеріали, оприлюднені Wikileaks, посол США в Панамі Вільям Ітон повідомив Державному департаменту про своє невдоволення відстоюванням прези-

дентом «дружньої країни» Торріхосом незалежного статусу Пуерто-Ріко. Лідер ПНПР Рубен Берріос заявив, що така оцінка з боку Вашингтона – аргумент на користь стратегії міжнародного тиску на американський уряд, «цінний урок і стимул для продовження національно-визвольної боротьби в Пуерто-Ріко».

Хоча Партія незалежності Пуерто-Ріко є єдиною незалежницькою партією, що має реєстрацію й бере участь у виборах, поза електоральним полем залишається низка дрібніших, але радикальніших політичних організацій. Історично, через свої гасла, спрямовані проти колоніалізму та політики уряду США, пуерто-ріканський рух за незалежність легко знаходив союзників у лавах лівих груп. У їх числі, зокрема, були активісти Партії незалежності Пуерто-Ріко, Націоналістичної і Комуністичної партій Пуерто-Ріко, а також студенти-члени Університетської федерації за незалежність, які в 1959 р. об'єдналися в «Рух за незалежність» [2]. Останній перебував під сильним впливом марксизму (спочатку про радянського ленінізму, згодом – геваризму та грамшанства) і Кубинської революції, а в 1971 р. був перетворений на Пуерто-ріканську соціалістичну партію, яка отримала місце спостерігача в Русі неприєднання та підтримувала контакти з революційними партіями Латинської Америки. Попри те, що на піку своєї діяльності вона була помітним явищем в політичному житті острова, брала участь у загальноамериканському русі проти В'єтнамської війни й проводила багатотисячні мітинги пуерто-ріканської громади в Нью-Йорку, у 1993 р. після тривалої кризи партія була розпущена.

Місце Пуерто-ріканської соціалістичної партії як радикального крила сецесіоністського руху на острові нині посідають такі ліві організації, як Остосіанський рух за національну незалежність (MINH, названий на честь діяча визвольного руху XIX ст. Еугенію Марії де Остоса), Соціалістичний рух трудящих (створений у 1982 р. широкий фронт, який демонструє різноманітні тенденції – від демократичних соціалістів до анархо-синдикалістів, троцькістів і маоїстів, а також має вплив у профспілковому русі Пуерто-Ріко), Соціалістичний фронт (ініціатива, що відкололася від СРТ) та відновлена в 2010 р. Комуністична партія Пуерто-Ріко.

У грудні 2011 р. Остосіанський рух та Соціалістичний фронт спільно з Партією незалежності Пуерто-Ріко звернулися до Співтовариства країн Латинської Америки та Карибського басейну (CELAC) із закликом до держав-членів підтримати понад столітню боротьбу пуерто-ріканського народу з колоніалізмом США, щоб забезпечити ліквідацію решток колоніалізму в регіоні.

Нарешті, серед останніх організацій середини руху за національне самовизначення Пуе-

рто-Ріко, котрі з 70-х рр. XX ст. намагалися розв'язати партизанську війну проти сил США (навіть через терористичні акти та пограбування банків), слід назвати такі: «Народну армію Борікуа – Мачетерос» (термін *Борікуа* є варіантом самоназви населення Пуерто-Ріко й походить від оніма *Борікен*, яким острів називали індіанцями, котрі мешкали тут до прибуття Колумба й були винищені іспанськими завойовниками) та «Збройні сили національного визволення», що здійснили понад 120 вибухів. Співзасновником обох організацій, з яких до сьогодні збереглися лише загоны «мачетерос» (кількість їх прибічників складає близько 1100 осіб), був Філіберто Охеда Ріос.

Обставини вбивства 72-річного Охеда Ріоса, здійсненого у вересні 2005 р. агентами ФБР (Ріос втратив велику кількість крові внаслідок поранень у перестрілці з співробітниками ФБР і помер в оточеному ними будинку), викликали негативну реакцію як всередині Пуерто-Ріко, так і за кордоном. Невдоволення посилювала та обставина, що операція відбулася в річницю визвольного повстання в місті Ларес, піднятого в 1868 р. проти іспанських колонізаторів: цей день має надзвичайно велике значення для жителів Пуерто-Ріко, а надто для прибічників незалежності. Губернатор Анібал Вілья, якого навіть не поставили до відома про спланований арешт Охеда Ріоса, розкритикував здійснену ФБР атаку на будинок вбитого, наголосивши на неадекватності обраних методів. Проте навіть після відповідних вимог виконавчої влади острова ФБР відмовилося оприлюднювати будь-яку додаткову інформацію щодо інциденту – окрім тієї, що вже була викладена в офіційному прес-релізі та залишала для громадськості чимало запитань. Департамент юстиції Пуерто-Ріко порушив у федеральному суді справу проти Федерального бюро розслідувань та Генерального прокурора США, вимагаючи надати інформацію, необхідну для проведення власного розслідування пуерто-ріканської влади у цьому інциденті. Проте справу було закрито Верховним судом США.

На похоронах Охеда Ріоса були присутні ієрарх католицької церкви Пуерто-Ріко архієпископ Октавіо Гонсалес Нівес та экс-губернатор острова Рафаель Ернандес Колон. Відгукнувся й Спеціальний комітет ООН з деколонізації, який, заслухавши представників політичних сил та громадських організацій Пуерто-Ріко, закликав у своєму проекті резолюції до «детального розслідування вбивства активіста руху за незалежність та порушень прав людини» [3]. Засідання комітету було ініційоване представником Куби. На ньому виступив і представник Венесуели, котрий наголосив, що Пуерто-Ріко є невід'ємною частиною Латинської Америки, і закликав США до розвитку гармонійних відносин з Пуерто-Ріко, припинення репресивних дій та звільнення полі-

тичних в'язнів на острові.

Убивство пуерто-ріканського радикала стало підставою і для чергової заяви самого Уго Чавеса із засудженням політики Білого дому. Висловлюючи принагідно своє невдоволення тим, що Пуерто-Ріко залишається «американською колонією», Чавес зазначив: «Поки імперіалісти США намагаються роздробити Венесуелу на шматки, ми піднімаємо знамено незалежності нашого улюбленого Пуерто-Ріко».

Загалом, підтримка незалежності Пуерто-Ріко диктується двома аспектами зовнішньополітичної концепції президента Боліваріанської республіки Венесуели Уго Чавеса: прагненням до об'єднання народів Латинської Америки та Карибського басейну в загально регіональному «боліваріанському» проєкті та критикою втручання США у справи регіону. У питанні Пуерто-Ріко ці аспекти прямо накладаються один на одного, що підсилює принциповість позиції Чавеса, який посилається на самого Симона Болівара, котрий вважав визволення всіх Антильських островів від іноземних колонізаторів невід'ємним чинником для свободи всієї Латинської Америки.

До того ж, занепокоєність самовизначенням Пуерто-Ріко диктується і практичними військово-політичними (наразі Пуерто-Ріко є зручним плацдармом дій США проти Венесуели, Куби та їх союзників на Антильських островах) та економічними (розширення кола діяльності «Петрокарібе», до якого приєдналися більшість держав Карибського басейну; Боліваріанська Венесуела вже пропонувала соціальні проєкти та дешеві енергоносії для жителів Пуерто-Ріко) міркуваннями. У президента Чавеса не могло не викликати занепокоєння й те, що на цьому острові неодноразово відбувалися зустрічі діячів венесуельської опозиції та американських дипломатів. А загалом соціалістична та антиамериканська орієнтація руху за незалежність Пуерто-Ріко ідеологічно сприяла його зближенню із лівим керівництвом Венесуели так само, як у попередні десятиліття сприяла підтримці з боку Куби, яка залишається важливим ініціатором міжнародних кампаній солідарності з боротьбою пуерто-ріканських опозиціонерів проти американської присутності на острові.

Питання солідарності з Пуерто-Ріко було знову порушене на XI саміті Боліваріанського альянсу для Америк (АЛБА, до 2009 р. Боліваріанська альтернатива), котрий проходив 4-5 лютого 2012 р. у Каракасі та був присвячений передусім допомозі у відновленні Республіки Гаїті після руйнівного землетрусу (на саміті Гаїті узгодила рішення стати повноправним членом альянсу, а Суринам та Сент-Люсія – запрошеними гостями). «Символічна складова» рішень саміту стосувалася, окрім висловлення солідарності з «Кубинською п'ятіркою» (кубинцями, засудженими у 2001 р. у США за розвідувальну антите-

рористичну діяльність) та підтримки приналежності Мальвінських (Фолклендських) островів Аргентині, особливої уваги до країн Карибського басейну, включно з Пуерто-Ріко: прем'єр-міністр Сент-Вінсенту та Гренадин Ральф Гонсалвеш підкреслив, що зараз Боліваріанський альянс об'єднав шість членів і більшу половину населення КАРІКОМ. Глави держав та урядів держав-членів АЛБА прийняли спеціальну заяву про підтримку невід'ємного права народу Пуерто-Ріко на самовизначення аж до повної незалежності. У цій заяві, яку зачитував особисто президент Венесуели Уго Чавес, відзначено, що Пуерто-Ріко є «латиноамериканською та карибською країною з власною унікальною історією», але суверенітет острова порушується «колоніальним пануванням, встановленим США понад століття тому».

Ще у 2007 р. Венесуела та її союзники з Боліваріанського альянсу підтримали ініціативу тодішнього губернатора Пуерто-Ріко Анібала Вільї домогтися винесення питання політичного статусу Пуерто-Ріко на розгляд Генеральної асамблеї ООН, а також більшого представництва Пуерто-Ріко в міжнародних організаціях, аж до повноправного членства в Організації Об'єднаних Націй.

Варто зазначити, що низка держав, які входять до Боліваріанського альянсу (передусім Куба та Венесуела), надають підтримку представництвам (наприклад, комітетам солідарності) сецесіоністських організацій Пуерто-Ріко та політичним вигнанцям. Так, ключова з «місії Пуерто-Ріко», діяльність котрої забезпечує Остосіанський рух за національну незалежність, працює в Гавані. Крім того, представники та лідери країн, що входять до АЛБА, регулярно контактують з делегатами пуерто-ріканських рухів, котрі ставлять за мету досягнення незалежності острова, у рамках таких подій, як Всесвітні чи регіональні соціальні форуми.

Реальні ж перспективи здобуття незалежності Пуерто-Ріко залишаються примарними: більшість населення острова висловлюється за збереження політичного зв'язку зі США, виходячи з економічних міркувань (можливість працювати у США, дотації з федерального бюджету), а також побоювань втратити і можливості вільного в'їзду до Сполучених Штатів, і зв'язку з тамтешньою пуерто-ріканською діаспорою, чисельність якої складає понад 2 мільйони чоловік. Ще на плебісциті 1993 р. 48% пуерторіканців, які взяли участь у волевиявленні, підтримали збереження статус-кво, 46% – трансформацію на новий, 51-й штат США; за повну ж незалежність висловилися абсолютна меншість. До того ж, активісти незалежницького руху на острові переслідуються американським урядом, і цей процес посилюється після призначення у квітні 2012 р. на посаду начальника поліції Пуерто-Ріко Ектора

Пескери. Це рішення було негативно сприйнято прибічниками пуерто-ріканського самовизначення на самому острові та за його межами: Пескера брав участь у вищезгаданій ліквідації Охеда Ріоса, а ще раніше нажив сумнівної репутації, тісно співпрацюючи у якості агента ФБР з кубинськими емігрантськими (у тому числі ультраправими) колами в Майямі. Користуючись своїми зв'язками, він сприяв арешту «Кубинської п'ятірки»; висловлювалися думки і про його причетність до вбивства Данила Андерсона – венесуельського прокурора, який вів розслідування щодо спроби державного перевороту проти Чавеса в 2002 р.

Проте, існування та вимоги руху за незалежність Пуерто-Ріко у будь-якому разі позначаються на майбутньому острова, навіть якщо його мешканці остаточно висловляться за політичний статус у складі США. Наприклад, якщо звернутися до схожого прикладу – історії Гавайських

островів, – то одержання цієї території (приєднання якої до США було здійснено паралельно із завоюванням Пуерто-Ріко та Філіппін у Іспано-американській війні 1898 р.) статусу штату було прискорене боротьбою рухів, профспілок, політичних організацій від лібералів до комуністів, які ставили за мету розширення самоврядності радше в контексті виходу зі складу США. До того ж, вимога самоврядності Пуерто-Ріко на сучасному етапі виступає як один із виявів латиноамериканської солідарності та єдності (подібний до вимоги зняття блокади Куби та проаргентинської позиції у конфлікті навколо приналежності Мальвінських, або Фолклендських, островів), у чому не останню роль відіграє систематична актуалізація даної проблеми у рамках зовнішньої політики Боліваріанської республіки Венесуели та рішень Боліваріанського альянсу для Америк.

1. America's Colony: The Political and Cultural Conflict Between the United States and Puerto Rico. – New York: NYU Press, 2005. – 135 p.
2. Draft Resolution Urges Probe of Pro-Independence Leader's Killing, Human Rights Abuses; Calls for Cleanup, Decontamination of Vieques <http://www.un.org/News/Press/docs/2006/gac013138.doc.htm>
3. Nacionalismo revolucionario puertorriqueno: la lucha armada, intelectuales, y prisioneros politicos y de Guerra: 1956-2005. – San Juan, PR: Editorial Isla Negra, 2006.
4. Диас-Кальехас А. «Кондатора»: вызов брошен. Латинская Америка против имперских амбиций США. – М.: Прогресс, 1988. – 256 с.

РЕЗЮМЕ

МЕЖДУНАРОДНЫЕ АСПЕКТЫ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ДВИЖЕНИЯ ЗА НЕЗАВИСИМОСТЬ ПУЭРТО-РИКО И ЕГО МЕСТО ВО ВНЕШНЕЙ ПОЛИТИКЕ ВЕНЕСУЭЛЫ

Пилаш Д.М. (Київ)

В статье рассматривается репрезентация движения за независимость Пуэрто-Рико на международной арене и его значение для региональной политики Латинской Америки и Карибского бассейна. Остров Пуэрто-Рико, оккупированный США в 1898 г., ныне является одной из крупнейших по населению зависимых территорий мира. Движение за самоопределение Пуэрто-Рико, представленное местными сепаратистскими и левыми силами, проводит кампании для привлечения поддержки со стороны латиноамериканских правительств и партий. В пользу независимости Пуэрто-Рико неоднократно высказывался президент Боливарианской республики Венесуэлы Уго Чавес, а созданное по его инициативе интеграционное объединение – Боливарианский альянс для Америк (АЛБА) – на своем XI саммите (2012 г.) приняло соответствующее заявление. На основании свидетельств о динамике поддержки провозглашения острова независимой республикой делается вывод о маловероятности подобного решения в результате потенциального референдума, однако анализ документов региональных организаций подтверждает важность требования независимости Пуэрто-Рико как одного из проявлений латиноамериканской континентальной солидарности.

Ключевые слова: Боливарианский альянс, Венесуэла, движение за независимость Пуэрто-Рико, колониализм, Латинская Америка, сепаратизм, сецессионизм, США.

SUMMARY

INTERNATIONAL ASPECTS OF PUERTO RICO INDEPENDENCE MOVEMENT AND ITS VENEZUELA'S FOREIGN POLICY

D. Pilash (Kyiv)

The article deals with the representation of the Puerto Rico independence movement on international scale and its significance for the regional policy of Latin America and the Caribbean. Occupied by the U.S. in 1898, the island of Puerto Rico today belongs to the most populous dependent territories of the world. The movement for Puerto Rico self-determination represented by local separatist and left-leaning forces is campaign-

ing to attract the support of Latin American governments and parties. Hugo Chavez, the president of Bolivarian Republic of Venezuela, has repeatedly spoken in favor of the Puerto Rican independence; Bolivarian Alliance for the Americas (ALBA), a local integration association established on Venezuela's initiative, adopted a respective statement at its 11th Summit (2012). Though the possibility of Puerto Rico's proclamation as an independent republic via a potential referendum remains low, the analysis of documents of regional organizations indicates the importance of the demand for Puerto Rico independence as one of the manifestations of Latin American continental solidarity.

Key words: Bolivarian Alliance, colonialism, Latin America, Puerto Rico independence movement, secessionism, separatism, United States, Venezuela.